

<p><i>Για τον Κυριάκο Ρόκο</i></p>

Αποστολή της Τέχνης υπήρξε ανέκαθεν η μίμηση ή η αναπαράσταση της Αλήθειας, με στόχο την μεταφορά του Ανθρώπου στα υπαρξιακά πεδία αναφοράς του. Θα λέγαμε καλύτερα της κάθε φορά Αλήθειας, στην πλανώμενη και περιπλανώμενη - όπως θάλεγε ο Αξελός - Σκέψη, που συνιστά τη συμμετοχή του Ανθρώπου στο μεγάλο Κοσμικό Παιχνίδι, δηλ. στην Ιστορία. Αυτή η συμπόρευση Σκέψης και Τέχνης, καλύτερα αυτή η συμπληρωματική πορεία Σκέψης και Τέχνης, εξέφραζε τους συλλογικούς στόχους των κοινωνιών, όταν υπήρχαν τέτοιοι, δηλαδή από εμφανίσεως του Ανθρώπου στη γή μέχρι τουλάχιστον τον 16^ο -17^ο αιώνα, σε μεγάλο βαθμό μέχρι και τον 19^ο αιώνα. Η Τέχνη αντιπροσώπευε και αναδείκνυε το «κοινό και το κύριο των λαών» - για να δανειστώ έκφραση του Σολωμού - υπήρξε ένα από τα κύρια μέσα πρόσβασης του Ανθρώπου στην κάθε φορά θεωρούμενη ως Κοσμική και Ιστορική Πραγματικότητα ή Αλήθεια, του έδινε υπαρξιακή ταυτότητα και σιγουριά. Από τον 20^ο αιώνα όμως και εξής, τα πράγματα άλλαξαν : οι δυτικές τουλάχιστον κοινωνίες, φαίνεται να εισήλθαν σε μία άνευ προηγουμένου σύγχυση ιδεών, καθόσον η παλαιά «κοινή και κύρια» Σκέψη αυτονομήθηκε αυτάρεσκα σε «επιστήμη» αυτόνομη και αυτάρκη, αποκοπτόμενη από του πόθους, τους πόνους και τα όνειρα των λαών. Συνακολούθως αυτονομήθηκε και η Τέχνη - παρά κάποιες ίσως όχι και τόσο ανιδιοτελείς προσπάθειες οργανωμένων ομάδων του α' μισού του 20^{ου} αιώνα - περιπίπτοντας τελικώς και αυτή σε σύγχυση σκοπού και λόγου υπάρξεως.

Μέσα σε αυτήν την σύγχυση μερικοί - αναποφεύκτως μεμονωμένοι έως και «περιθωριακοί» - καλλιτέχνες, πάσχισαν να μείνουν πιστοί στην αρχέγονη αποστολή της Τέχνης, είτε ακολουθώντας πιστώς και ανιδιοτελώς την αποκομμένη από τους λαούς «επίσημη» Σκέψη, είτε αφουγκραζόμενοι μίαν άλλη εικόνα υπάρξεως, κοντύτερα στους λαούς, δηλαδή κοντύτερα σε υπαρξιακές αναφορές τους, που διεσώθησαν σε ένα λανθάνον υπερτοπικό και υπερχρονικό συλλογικό ασυνείδητο, που σιωπηρώς και ανεπαισθήτως δημιουργεί τη δική του συνέχεια. Η νεοελληνική Τέχνη, είχε και έχει το προνόμιο τέτοιων πολιτισμικών προτάσεων, ίσως «..γιατί εκεί με οδηγούσε δίχως να το αντιληφθώ, η καταγωγή μου και η Τέχνη που εξασκώ..» - για να θυμηθούμε στίχους του Σαββόπουλου. Μία τέτοια οικουμενικής αξίας παρέμβαση είναι η Τέχνη του Κυριάκου Ρόκου, τόσο η Ζωγραφική του, όσο και η Γλυπτική.

Θα προσπαθήσω να αναφερθώ τα κύρια ζητήματα που θέτει ο Ρόκος :

Πρώτα απ' όλα εγκαθιδρύει μία ερωτική σχέση με την ύλη - και αυτό είναι κατ' εξοχήν ελληνική εισήγηση, που έλκει την καταγωγή της από την «καθ' υμάς Ανατολή», όπως άλλωστε και οι ρήσεις-προτάσεις του «η Τέχνη δεν είναι γνώση, είναι στάση ζωής» και «..ποτέ δεν ξέρεις αν εσύ σκαλίζεις την πέτρα ή εκείνη σκαλίζει τη ψυχή σου, όπως και να χει το αποτέλεσμα είναι το ίδιο» (σε μία εξαιρετικής διδακτικής αξίας συνέντευξή του στο τεύχος Νο 04 του περιοδικού ΠΕΡΙΣΤΥΛΟΝ). Στη συνέχεια, εισαγάγει ανθρώπινες μορφές σε παλλόμενα συμπλέγματα με ιστορικές μνήμες, που επικαλούνται ένα άλλο πεδίο αναφοράς τους - «υπερ-πραγματικό» αν θέλετε, αν το «πραγματικό», στη Δυτική του εκδοχή, περιορίζεται μόνο στο ορατό. Ακόμα με εξαιρετική ευχέρεια και χωρίς αυτό να αποβαίνει εις βάρος της αναζήτησης της μπερξονικής «ζωτικής ορμής» (elan vital),

χρησιμοποιεί τις κατά Gestalt «καλές μορφές», δηλαδή τέλεια σχήματα και όγκους, που αναπέμπουν σε πρότυπες υπαρξιακές μορφές ή ιδέες : τις χρησιμοποιεί όχι αφηρημένα και απρόσωπα (όπως κάνουν πολλοί που καταφεύγουν σε αυτές για επίκληση κοσμικών προτύπων), αλλά ενταγμένες στην αναζήτηση της επέκτασης της εμβέλειας της ανθρώπινης παρουσίας.

Ο Ρόκος, ως ο κατ' εξοχήν ίσως συνεχιστής της πρότασης του Χαλεπά, αναγάγει την Τέχνη σε πράξη Θείας Μανίας, κατά την πλατωνική έννοια του όρου – και αυτό είναι υπενθύμιση και μάθημα. Ο Χαλεπάς εισήγαγε αυτή τη Θεία Μανία στη θεώρηση της ανθρώπινης μορφής. Ο Ρόκος πήγε ακόμα μακρύτερα : έτσι βλέπει την ανθρώπινη παρουσία στη Φύση, στο Χώρο και στον Χρόνο, με όλες τις νοητικές φορτίσεις τους, καθόσον τα έργα του στοχεύουν στη με συμβολικές ιστορικές αναφορές αφύπνιση του βαθύτερου είναι μας. Αυτές δε οι αναφορές του δεν αφορούν μόνο εμάς, είναι αναφορές σε μορφές και σύμβολα με οικουμενική αξία : είναι διείσδυση στην Ιστορία, είναι διείσδυση στη Φύση, είναι διείσδυση με στόχο την αναζήτηση υπαρξιακών πεδίων αναφοράς του Ανθρώπου.

Ο Κυριάκος Ρόκος έχει ήδη ενταχθεί στη σειρά εκείνη των μεγάλων Ελλήνων δημιουργών με οικουμενική και ιστορική συνεισφορά. Αφήνω τελευταία και την εξής παρατήρηση : με έναν εκπληκτικό τρόπο το έργο του και ο τρόπος που το παρουσιάζει, μας θυμίζει τα κατά Panofsky τρία επίπεδα ανάγνωσης των έργων Τέχνης. Στη περίπτωση του Ρόκου και τα τρία αυτά επίπεδα είναι συν-κινητικά της «μυθολογίας του βλέμματος» (όπως θα έλεγε ο Σ. Ράμφος) – και αυτό είναι εξαιρετικής σημασίας διδακτικό παράδειγμα Τέχνης .

Νικήτας Χιωτίνης